

„Megkockáztatom, ő az egyetlen világszínvonalú festő ma Magyarországon” - Szűcs Attila és a kortárs írósztárok

Légies és fémnehéz

Szűcs Attila csukott szemmel is felismeri a színeket. Költői kompozícióin kiszolgáltatott-kedvetlen, a hold sötét oldalán sündörgő alakokat, sűrű és lebegő helyzeteket mutat meg, de történelmi traumák és popkulturális ikonok is felbukkanak titkokat rejtő vásznain. A magyar festőnek komoly esélye van a nagy nemzetközi áttörésre is.

VASS NORBERT

Böhm méretek, ormótlan formák, fakult, mélyvörös, folyton kopó festék, vészjósló nyirkorgás és a megszámlálhatatlan kis sárga kavics. Így festettek játszótereink, mielőtt az EU-konform puha sterilitás jegyében újratervezték volna őket. Akár egy atomvihar pusztította úrrállomás vázlata. És mert mit sem tudunk arról, hogy a „baráti” Szovjetunió tőlünk pár ezer kilométerre keletre rég kivérzett már, a rossz lámpák félhomályában úgy tűnhetett az ütött-kopott rakétamászókák tetejéről, hogy az egész világúr a mienk. Pedig ha valamit, csak az ürességet birtokoltuk. Vérfagyasztó és gyönyörű volt egyszerre a nem tudás eme bódulata. Vaskos és áttetsző, légies és fémnehéz. Akár egy Szűcs Attila-festmény.

A késő Kádár-kor üzembiztos, fenn tartható helyben járhat kínált Miskolcon is, ahol a hetvenes években gyakran mérleghintázgatott egy *Szűcs Attila* nevű kölyök. Rövid mérleget követően úgy döntött, hogy druszája tanácsára hallgatva lendületet vesz, és elhagyja a várost.

Nagy szeretettel gondolok a Miskolcon töltött gyermekkoromra - emlékszik vissza a festőművész, miközben egy budai park műkövei rozsgognak a lépteink alatt -, annak dacára is, hogy a szocializmus utolsó évtizedének lepusztultsága minden tekintetben meghatározta a város képét. A menthetetlen deklaszálódás a családomat nem érintette ugyan, de számos Tar Sándor-i, szegénységbe csúszó élettörténetet volt alkalom egész közlőre megfigyelni.

Tizennégy évesen érkezett Budapestre. Tudta: ahhoz, hogy festő lehessen, ki kellett szakadnia ebből a közegből. Később - vásznai a tanúk erre - vissza-visszabandukolt még a gyermekkori grundokra, hogy megrendítő erővel jelenítse meg az enerváltság és magárahagyottság halványfekete, kies tereit.

A kisképzős stúdiumok során a képzőművészet mellett az olvasás hozta el Szűcs Attila számára az első katartikus felismeréseket. Az akkori legfontosabb hatások közül *Pilinszky* versvilágát, valamint *Giorgio Morandi* csendéletfestészetét emeli ki. A költőt jellemző rezignátlankes istenkeresés, illetve az olasz mester vásznait átható feszült nyugalom máig meghatározza Szűcs művészetét.

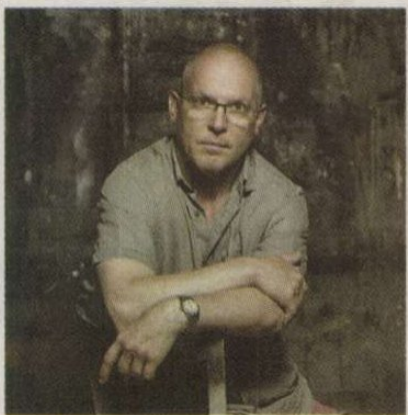
A legfontosabb tapasztalat számomra a perspektíva megjelenése volt - idézi fel főiskolás éveit. - Az ígéret, hogy ha keményen dolgozom, és figyelek a világra, akkor lehet folytatása annak, amire fel tettem az életem.

A képzőművészetben roppant izgalmat hozott a Kádár-éra legvége - mondja az ugyancsak Miskolcra indult *Bazsányi Sándor* esztétája, aki szerint Szűcs Attila festészetének a figurativitás mellett a kolorizmus és az intellektualitás a legfontosabb jellemzője. - Ekkoriban jelentkezett a *Hegyi Lóránd* köré gyűlő irányzat, az új-érzékenység. A neoavantgárd puritanizmusa, radikalizmusa, nemritkán politikai aszketizmusa és anarchizmusa helyett valami játékosabb, színesebb festészeti világ kezdett kibontakozni.

A vászakra visszakerültek a történetek, a figurák, a poénok. Hegyi mellett a csoportosulás fontos eszmei letéményese volt *Birkás Ákos* is. Az általa össze-

állított, fénymásolatként terjesztett szöveggyűjtemény nagy hatást tett az akkor induló művészekre. Szűcsre is, aki kezdetben gipszöntvényeket és kollázsokat, assemblage-okat és installációkat készített, s bár a nyolcvanas évek második felének pezsgő, új médiumokkal kacérkodó időszakából nem ez következne egyértelműen, az új évtized elején rátalált a Bazsányi által említett figurativitásra, valamint a klasszikus olajfestészetre. Böröndökkel, székekkel, ágyakkal és ruhaasztalokkal rendezte be akkoriban festői világát, s szülővel megcukorral édesítette olykor a szótlan magányt. De valami hátravolt még.

Szűcs a Tájkép hiánya című, 1994-es munkájának készítése közben döbbsen rá, hogy mi a számára félreérthetetlenül kijelölt út.

PORTRÉ: DERI MIKLÓS

- Akkor fedeztem fel, hogy amit szerelmes hevülettel megérteni szeretnék, az a festészet maga - mondja, miközben a parkban alkonyodni kezd, körülöttnünk kutyák csaholnak, fölöttünk varjak kárognak, mintha egy Szűcs-képben ülnénk. - Évszázadok hagyománya nehezedik ugyanis rá, s elképesztő nyomást, iszonyú kockázatot jelent emiatt foglalkozni vele. Hozzátenni ehhez az örült nagy tradícióhoz, na, az fantasztikus érzés! A vászon nehezen adja meg magát minden esetben. De éppen ettől felemelő, ha újból és újból meg tudom magam lepni, ha sikerül valami előre nem látható, izgalmas kompozíciót raknom fel a képre, ha ecsettel a kézben a létről gondolkodhatok.

A művészettörténészek gyakran emlegetik a Szűcs képei kapcsán felsejülő iro-

lato háló, abba a tavaly a könyvesboltokba került Szivárványbaleset enged igazán betekintést.

- Három éve egykori iskolatársammal, az Attilához és hozzám hasonlóan miskolci származású Bazsányi Sándorral ücsörögtünk a kertünkben - emlékszik vissza Szűcs egyik legfontosabb gyűjtője, a kötet gálans mecénása, *Rimár Péter*. - Jó idő volt, mi pedig jó tizenöt évig nem találkoztunk előtte, és akkor derült ki, hogy Sándor is szereti Szűcs Attila képeit. Felvettem neki, hogy Attila születésnapjára összeállíthatnánk egy kötetet, amelybe kortárs írók, költők írnának Szűcs festészetéről. Bazsányinak tetszett az ötlet, így aztán belevágtunk. Ebből lett a Szivárványbaleset.

kal önfeltebben tájékozódhatott a nemzetközi irányokról. Ösztöndíjként Rómában, Berlinben és Los Angelesben élt például, s azt tapasztalta, hogy műveit mindenütt pontosan értik.

A műgyűjtők viszont viszonylag későn figyeltek fel rá, mára azonban számos hazai magán- és közgyűjtemény őrzi munkáit. Rimár Péter 2004 óta vásárol tőle, de kollekciójában ennél korábbi alkotások is megtalálhatók.

- Sokan gondolják, hogy azért gyűjtöm Szűcs Attila képeit, mert jó viszonyban vagyunk - mondja Rimár -, de emellett fontos érv az is, hogy Attila szerintem világszínvonalú festő. Megkockáztatom, az egyetlen ilyen ma Magyarországon. Jó esély mutatkozik ezért arra, hogy emelkedjen a világpiacra festményeinek az ára és ársíja. Racionális döntés is tehát

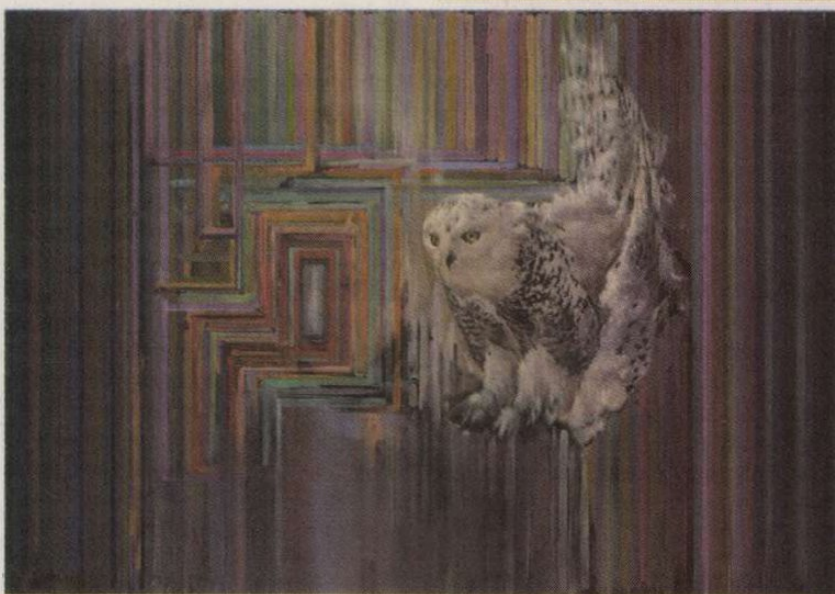
remtettem alkonyzónába vezető utazásairól kérdezem, azt válaszolja: az igazán jó művek létrehozásánál az alkotó csak közvetítő.

- Minden egyes részletnek én sem vagyok tudatában. Hagyom, hogy megtörténjen, pontosabban bízom inkább benne, hogy meg fog történni, aminek muszáj végbemennie.

Szűcs biztos kezű mágikus realista, a feszültségteremtés higgadt mestere. Felkészült illuzionista, aki fátylakkal és függönyökkel bizonytalanít el bennünket. És kíváncsi detektív is: karkai képtelenségnek tetsző képei játékos vizsgálódásra hívnak minket mindenkor. Folyvást a formavilággal viaskodik, az anyagot provokálja, lendületes kompozícióit nemritkán tévutak, megtorpanások építik. Az élet festői leképezése foglal

Vörös szoba, 2015, olaj, vászon, 200x240 cm

Hóbagoly, 2015, olaj, gipsz, furnérlemez, 70x100 cm

dalmi narráció lehetőségét. Így aztán nem meglepő, hogy az 1998-ban a Ludwig Múzeumban megrendezett Antológia című tárlat - amelynek keretében kortárs szerzők írtak kommentárt kortárs képzőművészek munkáihoz - különösen fontos találkozásokat hozott a festő számára. Számos íróval intenzív párbeszédet folytat azóta is. Mi sem mutatja ezt jobban, mint hogy több könyvborítóra is az ő festményei kerültek. Az elmúlt években *Bartis Attila*, *Kemény István*, *Tedrey János* és *Vörös István* kötetének fedlapjain találkozhattunk például Szűcs Attila-képpel, legutóbb pedig az Emlékiratok könyvének lengyel fordításához kérték egy munkáját.

A szép kiállítású album szerkesztője, Bazsányi Sándor hatvannál is több író-költőt kért fel Szűcs-kép ihlette szövegek írására. Rég nem volt hasonló kezdeményezés idehaza. Ahogy *Nádas Péter* megjegyezte, *Kassák* óta nem írtak ennyien magyar képzőművészről. A végeredmény páratlanul gazdag lett, ezért a Jelenkor kiadó gondozásában megjelent antológia a következő évtizedek hasonló kezdeményezései számára is példaként szolgálhat.

Szűcs Attila festői indulása a Rendszerváltozással esett egybe, így megörökölte egyrészt a késő Kádár-kor vizuális kultúráját, ugyanakkor a főiskoláról nálánál korábban kikerülőkhöz képest sok-

részemről, hogy vásárolok a munkáit. Ez egy győztes-győztes helyzet.

Nyáron az Érintés című Szűcs-kép a becsült érték négyszereséért kelt el a Sotheby's aukcióján, a Hóbagoly című vásznat pedig 13 750 fontos kalapácsáron ütötték le tavaly decemberben. A londoni sikerek egy újabb periódus fontos állomásait jelzik Szűcs Attila pályafutásában. Az említett eladásoknak köszönhetően felkerült ugyanis a nemzetközi szcénára játékosai által is figyelemmel kísért radarra. A még jobb láthatósághoz a budapesti Ludwig Múzeum közelmúltban bezárt retrospektív tárlatán túl az a Szűcs munkáit bemutató monográfia is hozzájárulhat, amely az egyik legfontosabb német művészeti kiadó gondozásában látott nemrég napvilágot.

- Az aukciós összeg szerintem játék csupán a számokkal. Egy igazán gazdag gyűjtő számára ugyanis az ár sokadlagos szempont - véli Rimár Péter. - Ettől függetlenül úgy látom, hogy a közelmúlt sikereinek köszönhetően Attila most tényleg nagy lehetőség előtt áll. Könnyen lehet, hogy pár éven belül az egész világ ismerni fogja a nevét, pedig Magyarországról nem egyszerű bekerülni a nemzetközi műtárgypiacra.

Szűcs Attilán nem fog múlni, hiszen továbbra is fáradhatatlanul készíti abszurd nyugalmat árasztó, felkavaró képeit. Misztikummal átitott munkáin azt a különös pillanatot éjt foglyul, amikor halványodni kezd a fény, és pislákolni kezd a sötét. Amikor a maga te-

kozhatja, a túl komoly állítások mögött felsejülő hiány, a tapasztalaton túli tapasztalás. Sosem volt helyzeteit mintha ódon tükrök hátlapjáról másolná vásznaira, pedig szereplőit és motívumait több ezer darabos képeslap- és fotógyűjteményéből válogatja.

Műtermében megfordult tucatnyi gyanútlan turista, névtelen halott, de egy-egy fényképről *Stauffenberg* gróf, *Kádár János*, *Adolf Hitler* és *Marilyn Monroe* is köszönt már be hozzá. Amikor vizsztatérő hőseiről, *Nikola Tesláról*, *Buster Keatonról* és *Columbo* hadnagyról kérdezem, szelíden elmosolyodik.

- Hogy az alteregóim lennének? Meglehet. De ha kiterjesztjük a hasonlatot, odáig jutunk, hogy minden elem, amely megjelenik a vásznaimon, engem hordoz tulajdonképpen. Ebből a szempontból a csendéletek is tekinthetők önarcképeknek. Ahogy az érdeklődésem, úgy a gondolkodásom is lóugrasszerűen változik, ez pedig biztosítja a folyamatosságot, s magában hordozza remélhetőleg a mindenkor megújulást is.

Tesla, Keaton és Columbo. A nyughatatlan feltaláló, az ezerarcú tréfacsináló és a habókos nyomozó. Három csak a festő alakmái közül. Mellettük tucatnyian pihennek a műteremben most is. A fiókban fekvő százakhoz, ezekhez hasonlóan ők is szívesen vállalnak majd szerepet Szűcs Attila vásznonra vitt disztópiakatalógusában. Mi pedig örömeztöprengünk majd a kiállítótermekben a történetükön.